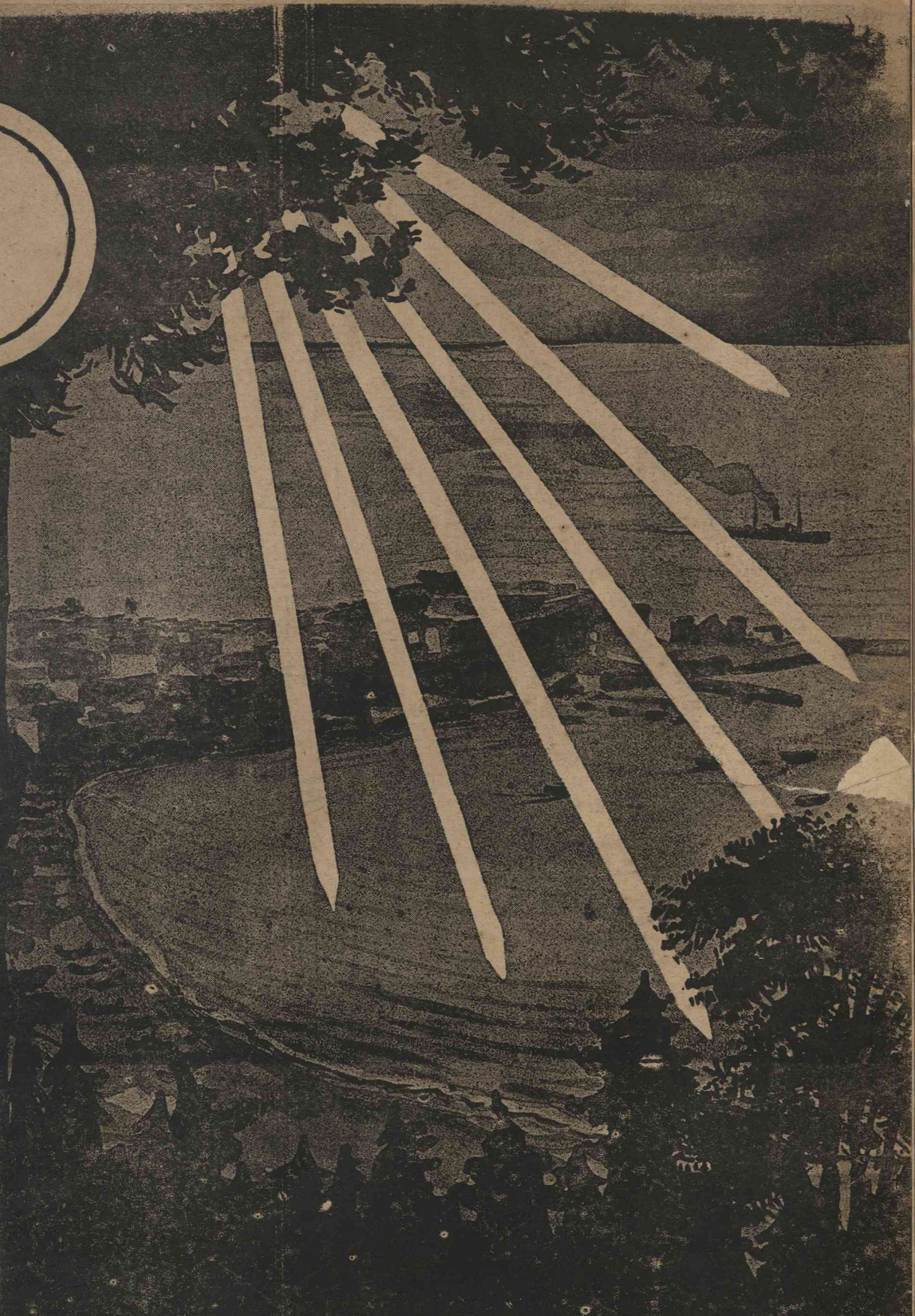

9

INAN

İçindekiler:

Hayata doğru
"Mozart,, in son dostu
Güneş-Dil Teorisi
Bizim talebe
Altı yaş dişleri
Sana Benden (Şiir)
Dağlara Maniler (Mani)
Bayrak (Şiir)
Geceler (Şiir)
Krizantemler
İakımın kızına
Sigorta hakkında
Hayat ve kitaplardan notlar
Biraz musiki tarihi, biraz da kitabiyat.
İnan
Ahlâk ve medeniyet
Ayın Hulâsası
Ülkü ve Kültür hareketleri

R. N. E.
Rifat Necdet Evrimer
Dr. R. Gökmozan
Halit Ağan
C. Hulusi Bulak
Rifat Necdet Evrimer
H. T.
Hakkı Tuncay
Samiye Yalçın
Dr. Cemil Süleyman
N. Korkusuz
Ş. Altan
F. N.
Mustafa Cansızoğlu
N. Korkusuz
M. Yalçın Tuna
Şinasi
İnan

Yıl : 1

İNAN

Sayı : 9

TRABZON HALKEVİ MECMUASI

Nisan 1938

— Musahabe —

Hayata doğru.

Duymak, sevmek, düşünmek. inanmak; insanı hayata bağlayan idealin dört rüknüdür. Duyan, seven, düşünen, inanan adam; hayat ıztıraplarını yener, gücü kolayla, muhali mümkünce çevirir. İyi, temiz ve doğru iş yapmaktan doğan zevki yudum yudum tatar. İşte insana hayatta mev'ut ve mukadder olan saadet de budur.

Muztarip, bedbin, hayata küskün ve kendi kabuğu içinde yaşayan adam, bütün mânasiyle yalnızdır ve bu yalnızlık öyle bir ıztıraptır ki hayata olan bağı gevşetir, bütün manevî kıymetleri bir anda hiçe indirir ve nihayet insanı nefsine suikast dalâletine kadar götürür.

Nefsinin, ailesinin, cemiyetinin kendisinden beklediği vazifeleri yapmaktan uzak ve kendi "dahili kâinatında mahsur ve münzevi yaşayan bir adam, ahlâkan da selabetli değildir. Zira bir mütefek-kirimizin dediği gibi inzivada herşey kazanılır, seciye asla!..

Duyan adam sever, seven adam düşünür, düşünen adam inanır. Kalp ile kafa birleşmesi; insanda yaşamak aşkını tazeler, çalışma şevkini artırır. O her gelen günde, geçen günden daha kuvvetli, daha ümitli ve daha neş'elidir.

Hayatın bitüp tükenmek bilmiyen güçlüklerini yenebilmek, "yaşamak,, aşkının asil heyecanlarını

yaşamak, ıztırapla mücadelede muvaffak ve muzaffer olmak; ancak ve ancak nefse itimatla, hayat aşkına bağlılıkla, kalp ile kafayı bir yapmakla ve nihayet derin duymak, doğru, güzel, iyi düşünmekle mümkündür. İnsan benden ötesi yoktur derse, insan yalnız yirmidört saatini düşünecek kadar dar bir çerçevede kalırsa bedbahtlığını kendi elleriyle hazırlar ve nefsinin bütün bir acze tevdi eder. O; hatayı, hayat hatasını başkalarında değil, bizzat kendinde aramalıdır ve bilmelidir ki "Hayat olduğu gibi," değil, hayat olacağı gibidir!

Duymak!.. Sevinci, elemi duymak lâzım! İztiraptan korkan ıztıraba yaklaşır. Âdi ıztıraplar; ferdidir, bir emelin ademi tahakkunun ifadesidir ve bu ifade de tek başına bir kıymet değildir.

Böyle bir ıztırap, alelade sevince yerini terk edebilir. Her ikisinde de bir fevkalâdelik görülmez. Âli ıztıraplarda ferdilik yoktur. Bu ıztırap, başlıbaşına bir

tevkâlâdeliktir. Âli ıztırapları doğuran idealdir ve idealdir ki bu ıztırapın ilcalariyle harikalar meydana getirir.

İdeal... Büyük şair "Goethe," nin dediği gibi hayatın, mevcudiyetin ideali!.. Olgun yaşta hakikat kazanmış gençlik ruyasıdır bu!..

O halde hayat idealine kavuşmak, yani bu ideali realize etmek lâzım. Bu da duymakla, sevmekle, düşünmekle inanmakla mümkün.

Reybi, bedbin, duygusu dumûra uğramış, düşüncesi dar bir adam, sadece doğduğu için yaşar. Halbuki biz doğduğumuz için değil yaşamak için yaşamağa mecburuz.

Bu; hayatın bize müteveccih hakkıdır, bizim de vazifemizdir. O halde ideali kendimize en iyi dost, en yakın arkadaş bilmek, nefse itimat etmek, neşeyi bir kuvvet kaynağı tanımak şartıyla ileri... Büyük bir filozofun dediği gibi hayata, daima hayata!..

R. N. E.

Hisler ve fikirler.

"Mozart" in son dostu.

1791 yılı birincikânun ayının beşinci günü... Kara kış bütün kuvvetiyle fermanferma.. Viyana caddeleri; soğuktan, tipiden bomboş. Lapa lapa yağan kar, şiddetli bir rüzgârın acı ısıkları önüne katılmış. Her tarafta ne bir iz var, ne bir ses!

Öğleye doğru; ölüm sessizliğine bürünen bir caddenin Saint Marxer Linie mezarlığına müntehi bir caddenin bu derin ıssızlığı bir cenaze arabası ile karşılaşıyor. İki siyah atın koşulu bulunduğu bu araba; kardan, fırtınadan, tipiden güçlüklerle yolalabiliyor. Arkasında açılan izlerle üç şahıs, bir dehayı zamanında tanıyan, anlıyan üç dost, üç arkadaş: Susmayer, Wan Ssvieten, Joseph Denear ve bir sadık köpek..

Şimdi yarıyola geldiler. Tipi şiddetlendi, göz gözü görmez, nefes aldırılmaz derecede şiddetlendi. Birara, üç arkadaş kol kola girip bir hamle daha yaptılar, fakat nafîle... Bir adım ileri gitmek imkânı yok. Dönmek, yarı

yoldan dönmek, ölmekten korkarak dönmek istediler ve döndüler. Biraz sonra tipiden görünmez olan arabanın arkasını yalnız bir mahlûk, Mozart'ın sadık köpeği bırakmadı. O, kulaklarını sarkıtmış, başını yere eğmiş vaziyette yürüdü, yürüdü ve mezarlığa kadar sahibinin ölümüne yanarak, ağlayarak yürüdü. Mozart'ın son dostu onu insanlardan daha iyi anlamıştı. Mozart, zavallı Mozart! Bütün bir hayat boyunca en koyu sefaleti gördü, aç kaldı, parasız kaldı, yersiz kaldı... Dehasına karşı en büyük nankörlüğü, kadirnaşinaslığı gördü. Onu anlamayanlar, onun matemleriyle, ıztıraplarıyla istihza ettiler, sanat kudretini istihfaf eylediler. Bütün bir hayatta kendisini tanıyabilen üç dost bile, ölümünde mezarına kadar gitmedi, gidemedi, fırtınadan, tipiden korktu, dönenler gibi döndü.

Zavallı Mozart! Ne sağlığında kendisine yar, ne ölümünde arkasında ağlar buldu! Sağ iken içinin bütün ıztıraplarını eserlerine döktü, sağlığa, duygusuzluğa

haykırdı. Bu büyük kompozitör "Don Juan," ı, ile "Figaro," su ile musiki san'atının evcine çıktığı zaman yalnızdı, açtı, sefildi. Aç öldü, sefil öldü.

Şimdi onun san'at kudretine taabüd ediyorlar, âbidesini yapıyorlar, hakiki şöhretin afakına çıkarıyorlar. Dün o, bugün bul..

Hâmit öldü; edebî matem dedik, bir cihan yıkıldı dedik ve bununla kaldık. Niçin Hâmidî yazmadık, yazamadık? Niçin onun hatıralarını, mektuplarını neşretmedik, niçin bir Hâmit müzesi yapmadık?

Cenab'ı karlı ve fırtınalı bir günde toprağa bıraktık. Fakat arkasından ne yaptık, edebî hatırasını mı taziz ettik, basılmamış eserlerini mi toplayıp bastırdık?

Süleyman Nazif, bir kış günü zatürriyeden öldü. Üşüdü, ısınmadan öldü. Onun arkasından ne yaptık?

Âkif, Ali Ekrem. Sami paşa Zade Sezai, Haşim de birer birer ayrıldılar. Onlar için yaptığımız şey bir iki sütunluk gazete yazısından

başka ne oldu?

Florinali Nazım'ın her yıl zatî teşebbüsü ile tertip ettiği Fikret ihtifaline ait haberler de son zamanlarda gazetelerin ilân sayfalarına para ile geçiyor. Fikretin edebî şahsiyetine hürmet bumdur?

Toprağın altındakilerini manen yaşatmak vazifesi; bu toprak üstündekilerine aittir. Biz edebî şöhretleri birer ilkbahar rüzgârı gibi gelip geçici kabul edersek, onların iz ve eserlerini saklıyamaz, zamanın nisyanından kurtaramazsak ahlâf vazifesini yapmıyoruz demektir. Bir memleketin adam yetiştirmesi için yetişen ve aramızdan ayrılanların manevî varlıklarına filen saygı göstermeliyiz. Bunu biz yapmalıyız ki bizden sonrakiler de bize yapsınlar. Adamı yetiştiren zaman, adamı unutturan yine zamandır. Biz edebî ebedileri, ölen maddî varlıkların toprağında değil, gönlümüzde yaşatmalıyız!

Bir "Hâmid Müzesi," nden işe başlamak, memleketin edebî kıymetlerine çok yerinde ve değerinde bir saygı besmelesi olacaktır.

Rifat Necdet Evrimer

Dil Tetkikleri

Günes – Dil Teorisi kanunlarına göre, Türk ve İran dillerinde karşılaştırmalar, Türkçenin Farsça kelimeler ve gramer kuralları üzerinde sezilen ve seçilen izleri . . .

1 - Mutlak Masterlar:

— Geçen sayıdan devam —

9 — Ver—zi—den : Yapmak, vücade getirmek. Bunun Türkçe aslı (Var—isi—itmek = Var sahibi itmek, var itmek. Yaratmak) tır. Madde aslıyye mürrekkeptir.

Fars : Ver—zi = eğ * ev * er * iz * iğ
Türk : Var—isi = ağ * av * ar * is * iğ

- 1 — Eğ, ağ : Anakök. Esas, varlık anlâmında.
- 2 — Ev, av : Anakök mefhumunun mümessili.
- 3 — Er, ar : Anakök anlâmını süjede tekarrür ettiren unsur.
- 4 — İz çok vasi, is oldukça geniş ölçüde evelki mefhumu üstüne alan mümessil eleman.
- 5 — İğ : Kendisinden evvelki mefhumu tamamlayan, isimlendiren unsur. Mâna : «Geniş bir ölçüde varlık sahibinin adı.» O halde Ver—zi=var—isi dir. Var isi itmek, yaratmak, yapmak demek değil midir?

10 Ze—den : Urmak.

Fars : ze = eğ * ez * eğ
Türk : ezik = eğ * ez * ik * ez-mek ten isim ve sıfat.

- 1 — Eğ : Anakök. Hareket anlâmında.
- 2 — Ez : Vasi saha anlâmı ile anakök mefhumunun mümessili. *Ç yerindedir.
- 3 — Eğ, iğ : Anakök mefhumunun tealluk ettiği süje. Mânası : "Bir süjenin geniş bir sahada hareketi" dir. Türkçe "Ezmek" te bu

mâna olduğu gibi, Farsça kelimenin mânası olan " Urmak " ta geniş bir ölçüde bir hareketi tezammün eder. O halde Ze = Ezik tir.

11 — Şü-den : olmak.

Fars : şü = üğ * üş * üğ

Türk : ışık = ış * ik ışık ten isim.

- 1 — Üğ, ış : Anakök. Aydınlık, yükseklik ve bunlarla mütezahir varlık.
- 2 — Üş, ış : *Ğ yerindedir. Vasi sahada anakök anlamının mümessili.
- 3 — Üğ, ik : Anakök mefhumunun tealluk ettiği sūje veya obje.

Mânası : " Bir sūjenin geniş ölçüde parlaması, yükselişi ve bu suretle mütezahir varlığı " dır. Farsça kelimenin Türkçe mukabili olan " Olmak = oğ*ol*om*ak ta, bir sūjenin alelittlak yükseliş, parlamış ve binnetice beliren varlığının adı mânasını taşımaktadır. O halde şü = ışık tir.

12 — Kesih-ten : Koparmak. Türkçe aslı kesik-itmek=kesmek tir:

Fars : Kesih = eğ * ek * es * ih

Türk : Kesik = eğ * ek * es * ik kesmek ten ismi meful veya [sıfat] .

- 1 — Eğ : Anakök, Güneşin belirttiği "varlık" anlamında.
 - 2 : Ek : Anakök mefhumunu tecelli ettiren eleman.
 - 4 — Es : Oldukça uzak ve yaygın saha anlamını veren eleman ki anakök mefhumunun dağıldığını bildirir.
 - 4 — İh, ih : Kendinden önceki mefhumunun müteallik bulunduğu sūje, obje.
- Mâna : "Bir sūje veya obje varlığının oldukça uzak ve geniş bir sahaya yayılması ,, dır. Türkçe "Kesmek,, kelimesinden anladığımız mâna "Bir varlığı parçalamak, dağıtmak,, değil midir ? Farsça kelimenin mânasını veren Türkçe "Koparmak = oğ*ok*op*ar*ım*ak,, ta da bir obje üzerinde çokluk takarrur ettirmek, yani o objeyi parçalamak mânası vardır. O halde Kesik = Kesih tir.

13 — Puh-ten : Pişirmek. Emri hazırı pej eder.

Fars : Puh pej = eğ * ep * ej

Türk : Piş = iş * ip * iş pişmek is filig maddesi ve eski devirde isim.

- 1 — Eğ, iş : Anakök. Hararet anlamında.
 - 2 — Ep, ip : Anakök anlamının tealluk ettiği sūje veya obje.
 - 3 — Ej : Çok vasi, iş daha az geniş bir sahada anakök mefhumunun sūje veya obje üzerinde vukuunu işaret eden elemanlardır.
- Mâna : "Bir sūje veya objenin vasi miyasta hararetlenmesi,, dir. Pişmek ve pişirmek ten anlaşılın mâna da budur. O halde puh = Pej = piş tir.

14 — Guf-ten = söylemek. Han-den = okumak.

Fars : Guf = üğ * üğ * üf

Fars : Han = ağ * ah * an (ağ)

Türk : Oku = oğ * ok * uğ okumak in filig maddesi ve eskiden isim.

Türk : Okun = oğ * ok * un (uğ) okumak = okunmak in filig maddesi ve ismi.

1 - Oğ, ağ : Anakök. Güneşten alınan ses mefhumu (yaptığı gök gürültülerinden veya beşere çıkarttığı hayretli sestten.) bunda bittabi seslerin birleşmesinden mütehasıl söz anlamı da var.

2 - Ah, ok : Anakök mefhumunun mümessil.

3 - Birinci Farsça ve üçüncü Türkçe kelimelerdeki üçüncü unsurlar Uf, Uğ : Anakök anlamının tealluk ettiği sūjeyi bildirir ve bu halde " sūjenin sesi ve sözü,, mânasını belirtirler. İkinci Farsça ve dördüncü Türkçe kelimelerdeki üçüncü unsurlar An=Ağ ve Un=uğ ise, sūjenin Anakök mefhumunu bitişik, yakın sahaya taşırdığını işaret eder. Ve bu suretle belirttikleri mâna : "Sūjenin yakınındaki sahaya taşın sesi ve sözü ,, olur. Türkçe ve Farsça kelimelerin mânaları da budur. O halde güç=oku ve Han = okun dur.

15 - Ref-ten : Gitmek.

Fars : Ref = eğ * er * ef

Türk : Erik = eğ * er * ik ermekten isim. Mânası: Kadir (dergi)

Türk : Akarık = ak * ar * ik mânası: Nehir. Akar da aynı mânada

1 - Birinci ve ikinci kelime birinci unsur eğ anakök, üçüncü kelime ak anakök yerine kaim. Birinci derece prensipalkök, Mâna birdir : Güneşin hareket ve kudret anlamı.

2 - Er, ar : Anakök mefhumunun sūjede takarrürünü bildirir.

3 - Ef, ik, ik : Mefhumun tealluk ettiği sūje ve obje.

Mâna : Belli, kesin bir halde üzerinde hareket ve kudret temerküz eden sūje. Bu, devamlı bir hareket demek olur. Netekim Türkçe "Akar = nehir devamlı hareket eden bir sudur. Türkçe gitmek ile ifade ettiğimiz "Ref-ten,, de mâna budur ve Ref : Erik olur.

16 - Ces-ten : Sıçramak.

Farsça : Ces : eğ * ec * es

Türkçe : Uçuş : uğ * uç * uş

1 - Eğ, uğ : Anakök. Güneşin saidane hareketi anlamında.

2 - Ec, Uç : Anakök anlamının geniş ölçüde mümessili. (*Ğ) yerindedir.

3 - Es, Uş : (*Ğ) yerine kaim olarak, anakök anlâmını tamamlayan isimlendiren unsur.

Mâna : " Bir süjenin oldukça geniş bir ölçüde saidane hareketinin adı " dir. "Uçmak," ve "Sıçramak," ta bu demektir. O halde çes : uçuş tur.

17 - Cihan den : Sıçramak.

Fars : Cihan : iğ * ic * ih * an

Türk : Çıkın : iğ * iç * ik * in yükselmek mânasına da gelen "çıkma," tan isim.

1 - İğ, iğ : Anakök. Güneşin saidane hareketi.

2 - İc, iç : (*Ğ) yerinde, Anakök anlâmının geniş ölçüde mümessili.

3 - İh, ik : Anakök anlâmının taalluk ettiği süje.

4 - An, in : Kendinden önceki mefhumun yakın, bitişik sahada vukuunu bildiren eleman.

Mâna : « Bir süjenin oldukça geniş bir ölçüde yakın bir sahaya vaki saidane hareketi » dir. Sıçramak ta bu demektir. O halde Cihan : çıkın olur.

18 — Danis-ten : Bilmek ; tanımak.

Fars : Danis : ağ * ad * an * is (iğ).

Fars : Daniş : ağ * ad * an * iş (iğ) biliş demektir.

Türk : Tanış : ağ * at * an * iş (iğ)

1 - Ağ : Anakök. Güneşten alınan parlaklık zekâ mefhumu.

2 - Ad, at : Anakök anlâmını sahiplik, yapıcılık anlamlarile üstüne alan birinci derecede prensipal kök.

O halde Ağ—at hali faaliyette zekâ demek olur. Aynı etimolojik bünyede olan Türkçe öğ üt kelimesinin mânası budur. Yine aynı etimolojiyi taşıyan öd : oğ * od ta eski Türkçede akıl ve zekâ mânasınadır.

3 - An : Bitişik, yakın saha anlâmı, kendinden önceki mefhumun bu sahadaki süje veya objeye taşırıldığına işaretidir.

4 - İş, İş ; İş : (*Ğ) : Anakök mefhumunun taalluk ettiği süje veya obje.

Anaköklerin prensipal köklerle kaynaşması ve bunların baş vokallerinin düşmesi ile son morfolojik şekillerini alan Farsça Danis, Daniş ve Türkçe Tanış kelimelerinin mânası " Zekâ faaliyetinin, yakın sahada bulunan bir süje veya objeye taşması " olur ki tanış ve bilişin tarifi ancak bu kadar olur. Bu kelimelerde aynı Türk anasının yavruları olduğuna hiç şüphe yoktur. O halde danis ve daniş : tanış tir.

19 — Fûruh ten : Satmak, Türkçe aslı verik-itmek tir ki verilmiş itmek, vermek demektir. Satmak ta bir nevi vermektir.

Fars : Fûruh : üğ * üf * ür * uh

Türk : Verik : eğ * ev * er * ik "Vermekten isim- sıfat,

1 — Ü, eğ : Anakök, Hareket anlâmında.

2 — Ü, ev : Anakök anlâmının mümessili.

3 — Ü, er : Tekarrür ve temerküz bildiren eleman.

4 — Uh, ik : Anakök anlâmının tekearrür ettiği obje veya süje.

Mâna : "Bir süjenin diğer bir süje veya objede mütemerkiz hareketi" dir. Vermek, satmak ta bu demektir. O halde bu kelimeler de aynı Türk anasından doğmuştur ve Fûruh : Verik tir.

20 — Reş ten : Eğirmek.

Fars : Reş : eğ * er * eş (eğ)

Türk : Eğiriş : eğ * ir * iş (iğ)

Türk : Örüş : öğ * ör * üş (üğ) «örmek» ten isim.

Her üçünde etimolojik unsurlar birdir; mânaca da birdirler. "Bir objenin, bir merkez etrafında mütekerrire hareketini" ifade ederler; her üçü de aynı Türk anasından doğmuştur. Ohalde Reş : örüş : eğiriş tir.

21 — Cuş iden : Coşmak.

Farsça Cuş : uç * uc * uş ve Türkçe Coş : oğ * oc * oş tur. Görüldüğü üzere aynı etimolojik ve morfolojik bünyeyi taşıyorlar; mânaca da birdirler ve Ana köke hareket ve ses anlamları verilmesine göre, "Bir süjenin oldukça geniş bir mikyasta hareket veya sesini" ifade ederler. Ohalde aynı anadan doğdukları şüphesizdir ve Cuş:Coş tur.

22 — Rüs ten : Ot bitmek. Türkçe aslı eriş - itmek tir

ki Erişmek demektir.

Malumdur ki Türkçede erişmek, bitmek mânasını da tezammün eder; ot bitti dedğimiz gibi, ot erişti de deriz.

Farsça Rüs : üğ * ür * üs ve Türkçe eriş : eğ * er * iş tir. Etimoloji ve mâna birliği vardır. Anaköke yükseklik ve nema anlâmı verilince, her ikisinde " Bir süjede yükseklik ve nema tekarrürü " mânası belirir. Kendilerinden anlaşılan mâna da budur. O halde Rüs : Eriş tir.

23 — Has ten : Kalkmak.

Fars : Has : ağ * ah * as (ağ)

Türk : Ağış : ağ * ag * iş (iğ) Ağmak : yükselmek ten isim.

Türk : Aksak : ak * as (ağ) * ak aksamak : yükselmek ten sıfat.

1 — İki evvelinde ağ anakök, üçüncüde ak anakök yerine kaim, birinci derecede prensipal kök. Mâna birdir. Güneşten alınan yükseklik mefhumu.

2 — Ah, ag, as (ağ) : Anakök mefhumunun mümessilleri. Br, üçüncü kelime de «as» la ifade edilmekle daha geniş bir temsili belirtmektedir. Netekim aksanak kalkmağa nisbetle daha geniş bir yükseliştir.

3 — As (ağ), iş (ış), ak : Anakök anlamının tealluk ettiği süjeyi gösterirler.

Mâna : "Bir süjenin yükselişi," dir. Kelimelerden anlaşılın ve aynı anadan doğduklarına kanaat veren mâna da budur. O halde has : ağış : aksak tır.

24 — Afer iden : Yaratmak Türkçe aslı "Yapar - itmek" ve "Var - itmek" tir ki yapmak, yaratmak demektir.

Fars : Afer : ağ * af * er

Türk : Yapar : ay * ap * ar

Türk : Var : ağ * av * ar

1 — Birinci ve üçüncüde ağ anakökü, ikinci derecede prensipal Ay kökü. Mâna birdir, güneşten alınan yaratıcılık mefhumunda.

2 — Af, ap : Anakök anlamının tealluk ettiği süje.

3 — E- ar : Anakök anlamını süjede tekrâr ettiren eleman.

Mâna : "Bir süjede yaratıcılık tekrârü," dir. Türkçe yapar dan anlaşılın mâna da budur. Aynı anakökten doğan ve hemen aynı bünyeyi taşıyan Farsça Afer in de kardeş kelimeler olduğuna ne şüphe var? O halde Afer : Yapar : Var dır.

25 — Kâş - ten : Çevirmek. Türkçe aslı (kuşat-mak) ki çevirmek demektir. Kelimeleri alt alta yazarak çözeyleyim :

Farsça : Kaşt - en : Ağ * âk * aş * at * en (eğ)

Türkçe : Kuşat mak : Uğ * uk * uş * ut * am * ak

1 — Ağ, uğ : Anakök : Güneşin ihataî hareketinden alınan ihata, çevirme anlamındadır.

2 — Ak, uk : Anakök mefhumunun mümessili

3 — Aş, uş : Vasi saha işareti. Süje ve objede anakök mefhumunu genişletir.

4 — At : Sahiplik, yapıcılık, yaptırıcılık, yapılmış olmaklık anlamlarıyla anakök mefhumunu üstüne alan ve tecelli ettiren ikinci derece prensipalkök.

5 — En (eğ), am : Anakök mefhumunun tealluk ettiği süje.

6 — Ak : Mefhumu tamâmıyan tayin ve ifade eden, isimlendiren ektir. Bu unsur yalnız Türkçesinde vardır.

Farsçanın mânası "Bir süjenin geniş bir ölçüde bir ihata hareketi yapması" dir. Türkçesinin mânası " Bir süjenin geniş bir ölçüde bir çevirme hareketi yapmasının adı " dir. Bunda mânanın daha tekemmül ettiği ve bugünkü anlayışla mastara daha yaraşıklı olduğu görülüyor. Farsçasının mânası bugünün filig isimlerine uygundur.

NETİCE ; Şimdiye kadar geçen 25 Farsça mastarın Güneş — Dil teorisiyle yapılan tahlilleri bize şu neticeleri vermiştir :

1 — Fars mastarlarının sonlarında bulunan ve meşhur İran lügatı Bürhanikatrice bir mastar alâmeti olduğu teyit olunan (*N) lâhikası, eski Türk lehçelerinde bir mastarı mutlak eki olarak vaktiyle kullanılmış ve bugünkü mütekâmil dilimizde yalnız

filig maddeleri isimliyen bir ek halinde müstamel (*N) lâhikasından başka birşey değildir. Grek, âlman ve bir gizli "nun" halinde Arap dillerinde de görülen aynı lâhika aynı Türk anasından doğmuştur Türkçenin bugün kullanmakta bulunduğu (Mek - Mak) mastariyyet lâhikasına nisbetle bu eski (*N) lâhikası daha iptidaidir.

2 — Fars masdalarında (*N) dan önce daima gö-ölmekte olan * (D-T) veya V.* (D-T) mastariyyet zaidesi de, Türkçenin bugünkü (ET) yardımcı fili ve güneş-dil teorisince, bir lâhika halinde, «Yapıcılık, yaratıcılık, yapılmış olmaklık» mefhumlarını tebarüz ettiren V.* (D-T) eki rolünü yapmaktadır. Ve bu Türk fiil ve lâhikasından başka birşey değildir.

Şu halde Fars mastarlarının sonlarında bulunan (Den Ten) , Türkçenin (etmek) yardımcı filinin daha iptidai şekli (edin) den ibarettir.

3 — Fars mastarlarının (den ten) lâhikalarından mütebaki kalan aslığ maddelerine gelince : Bunların türedikleri ve tekabül ettikleri tahlil neticesinde anlaşılın Türkçe kelimelerden beşi (dursa : dursun, piş, kuşat, cış, aksa) gibi Türk filig maddelerine; dokuzu (Dilek (dile), eriş, öpüş, ödek (öde), deş, itiş, uçuş, tanış) gibi Türk isim ve aynı zamanda filig maddelerine; yedisi (Ismar - sımâr, anmak, ışık, eğiriş, örüş, Akarık (nehir), çıkın : uruc) gibi bugün yalnız isim olarak kullanılan Türk isimlerine; altısı (Ezik, kesik, var isi (var sahibi), aksak, yapar) gibi Türk sıfatlarına tekabül etmektedir. Ve bu halde Fars mastarlarının asli maddeleri Türk isim, sıfat ve eski devirlerde aynı zamanda isim ve sıfat gibi de kullanılmakta olan Türk filig maddelerinden başka birşey değildirler. Bunlar daki ahengi kılık değişmelerin ehemmiyeti yoktur, çünkü aynı bir dilin ayrık lehçelerinde bile böyle değişmeler olur.

Bu alınan üç netice devamızı tamamen isbat ediyor ve yalnız bu 25 mastarda değil, yapmış birçok tahlillerle, Fars mastarlarının çoğunda bu müddeanın doğruluğuna kanaat getirmiştir.

Mastarlar dillerin en mühim bir istikak me'hazı olduklarına göre, bunları ekseriyetle Türkçelen almış olan kardeş İran dilinde Türkçemizin pek derin izleri bulunacağı aşikârdır.

Dr. R. Gök Moran

KÜLTÜR MESELESİ

Bizim Talebe

Talebemiz köylüdür. Güneşsiz, bodrum kılıklı odaların havasında uyuyarak, köyün çamurlu sokaklarında çariksız ayak, açık başla oynuyarak büyümüş köy çocuğu. Daha beş yaşındayken güneş altında harman tahtasını sürüten, babasına, kazılı tarlaların çukurlarında düşe kalka, yemek taşıyan vazifedar çocuk. Yurt menakıbını dinletip vatan korumasını öğreten iymanlı kışla çocuğu.

Güneşi, yağmuru, fırtınası ile göklerin, taşı, çamuru, o'u, ağacı... ile yerlerin; ileri veya geri görgüler, alışkınlıklar, duyuları ile cemiyetin ve topu birden tabiğatin çocuğu.

Tabiğatin çocuğu. Bu ne demektir bilir misiniz? İçten dışa çıkan lâvların dış tesirler önünde donup granitleşmesi gibi adamın tabiğat kucağında granitleşmesidir. Toklaşıp granitleşmek, bu ise ycnilmemektir.

Anten gibi duyguları uzaktan hadiselere tevcih etmek, hayatta, sümüklüböcek sür'atinde yürüyebilmek, sümüklüböcek kıvamında, sümüklüböceğin yaşayış seviyesinde bulunabilmektir.

Tok yapı üstün hayat bes

duygunun uzaktan alacağı kısır intıbalarla elde edilemez. Dimağ, kalp, saç ve tırnak ve en kuytu höceyrelere hadiseleler içine girişi iledir ki, üstün insan hayatına varılmaktadır.

Köy çocuğu tabiğata hadiselelerin içine sade duyguları ile değil, ruhu, vücudu ve bütünlüğü ile girmiş ve çetinlikleri seyir değil, çetinliklerle dövüşe, güreşe serpilip büyümüştür.

Pisikolojiye bakmayın! O köy çocuğu yanında daha çok körpe dir. Pisikoloji, onbeş yaşına kadar çocuğu oynatır, mes'uliyeti kavramamış ve adam değil de adam namzeti bir varlık olarak tanır

Sofranızdaki yağ, et, piring, ekmek ve vitaminli meyva, çoban köy çocuğunun, çiftçi ve işçi kütük köy yavrusunun emeğini taşımaktadır.

Mes'uliyeti kavramamak, işi başarmamaktır. Başarılan iş yanında mes'uliyetin lüzumu ise nedir? Erkenden işçi, erkenden reşit ve erkenden yapıcı köy delikanlısı, bizim çocuk saydığımız yaştaiken delikanlılaşmış ve çoktan anne ve baba olmuştur.

Türkiyenin kalkınması hesabı

na konuşulurken en ileriye pararrayı sürerler. Sakarya harbini yapmadan önce de para yok, ordu yoktu. Fakat vatan kurtarılmıştı.

Liralar üzerindeki madalyonda çift süren köylüye iyice bakınız, bu, şu demektir;

— Para denilen değer, müstahsil köylü gücüdür, İşte, parasız, ordusuz para ve ordu yaratan "Büyük Türk" köylü gücünü en içten ve en iyi bildiği içindir, ki zaferden zafere ulaşmıştır.

Asırların uyuşturucu ihmallüğünü, asırlar içindeki savaşların alevden sellerini üzerlerinden aşmış yanık Türk köyünün kalkınmasını köy delikanlısına tevdi etmekteki sebep de onun daima muzaffer kalan karakterinin bilinşindedir.

Köyün dışından köye gönderilen ilk işi hayret ve korkaklık olmuştu: Bu kötü şartlar içinde yaşanır mı? Bir kolayını bulup kaçmalı. Gerilik ve kötülüğü daha iyi omuzlayıp daha iyi devirecek diye

umduğumuz bilgili, böyle ürküp kaçınca güzel anlaşılıyor ki bilen, bir kitap gibi, fakat hareketsizdir. Hareketli köylüyü bilgilendirince varılmak istenilene varılacaktır. Benzin içirilen motörün işleyiş ve başarıları gibi.

İleri varlıklı cemiyetler safına varılmak için uğraşılıyorsa iş, çetindir. İlik ve damardan geri huy, geri bilgi, geri alışkınlıklar sökülüp atılacaktır. Reel görüş ve duyuş damar ve iliğe yerleştirilecektir. Bu zor iş, zorlu da ele muhtaçtır. Köy delikanlısı dayanıklı bileği, yılmaz iymaniyle zorlukların yenicisidir. Talebemiz de köylüden bunun için seçilmiştir.

Bilmem, ben, vatan ölçüsünde köylüyü şöyle sembolleştiriyorum: Türkiye haritasını omuzlamış, granitten yapılmış, dinç çehre hatlarıyla yiğit bir köylü heykeli. Bu heykelden şu anlaşılmalıdır: Türkiye köylünün omuzlarındadır.

Kars—Cılavuz
Halit Ağan

Çocuk ve Sıhhat

Altı yaş dişleri çenenin normal inkişafını Temin ederler..

Artık en cahilin bile, dişin kadru-kıymetini ve onun, bünyesinde oynadığı rolü idrâk eylediğini görüyoruz. Şayan-şükrandır ki : Köylülerimizde de, her cihetten olduğu gibi bu hususlarda mü-him bir fikir kalkınması var. Dün, diş ıztrabını gidermek için, bir lirasını cebine koyarak çekip kopartmaya gelen köylü, bugün herşeyden evvel tedavi olup olamayacağını soruyor, ve olabile-cekse tedavi ettirmek cihetini düşünüyor. Butün bunlar sıhhat ve meslek bakımın-dan büyük bir hamle olmakla beraber; itiraf etmeliyiz ki : Diş hıfzıssıhhası ve ağız bakımı hususunda her milletten geri kalmış ve her milletten ihmal davranmış vaziyetimiz vardır. Bilhassa, çocuk dişleri, Türkiye diş ta-babetinin tedavi kısmına pek az dahil olmakta bulunmuştur. Ne garip tecelli-dir ki, vaktuhali en müsait olan ana ve babalara bile, çocuklarının dişlerini tedavi ettirmek hususundaki tavsiye ve ısrarlarımız fayda vermemektedir. Her diş ıztrabının, eski tabirle, kerpeten yağıyla giderileceği kanaatini, hiç olmaz-sa bugün, kafalarımızdan silmek mec-buriyetindeyiz. Muasır memleketlerde, çocuk tedavileri ve onların muhafaza tedbirleri ile uğraşan yer yer teşekküller, cemiyetler, propağanda heyetlerine mu-

kabil, bizde münevver şahıslarda bile, çocuk dişlerinin muhafaza ve tedavileri hakkında şahsî ve fikrî bir ceryan yok. Acaba para cihetinden bir tasarruf kaygusu mu böyle lüzumlu bir tedaviden yavrularını mahrum bırakıyor ?

Hayır, çünkü : Bu baba çocuğunu yalnız ilâç parası olmak üzere yüzlerce lira vermekten çekinmiyor. Çocuğunun bu tedaviye tahammül edemeyeceği düşün-cesi mi ? Bu da hayır, çünkü : Bu ba-ba, çocuğunu henüz bir defa böyle bir tedaviye arz ederek ölçmüş değildir. Bu ihmal ve ihtirazın yegâne sebebi bilmemektir. Çocuğunun tertemiz altı yaş dişini, ufak bir çürüğü yüzünden çektirmek üzere getiren ne münevver babaları, tedavi hususunda ikna için saatlerce uğraşmışım da eski ve zararlı telâkkisini çevirmeğe muvaffak olama-mışımdır. Daha garibi de, kani olanla-rın bir kısmını eve gidip ertesi günü geldiklerinde fikirlerinin değişmiş ol-duğunu görmektir. Zavallı ana ve baba, üzerlerinde titredikleri yavrularına bü-yük fenalık yapıyorlar da farkında de-ğiller.

6-7 yaşında çıkan bu ilk daimî azı dişleri her çenede, sağ ve sol birer tane mevzu olup bunları çürütmemek ve şayet çürümüşlerse erkenden tedavi

ettirerek muhafaza etmek zarureti var-dır. Çünkü : Süt dişleri bu dişin çık-masıyla değişmeye başlarlar, bu esnada çenelerin yükseklik mesafesini muhafa-za eden ve onların normal inkişaflarını temin eden bu altı yaş dişleridir. Çok ehemmiyetli olmalarına rağmen, çocuk çenesinde tekallüsleri kuvvetli olmadığı için, maalesef çabuk çürürler, birçoğu ihmal yüzünden, birçoğu da ciddî bir sebep olmadan bilgisizlik yüzünden, çe-kilirler. Bu cihetle çocuk çenesinde bir madig kifayetsizliği vukua gelmekle be-raber birçok çene fena teşekkülleri, eğ-rilikleri husule gelir. Nekadar erken çekilmiş ise bu fenalık o kadar fazla barizdir. Eğer bu altı yaş dişleri onun gerisinde çıkacak olan oniki yaş dişinin

çıkma zamanlarına yakın çekilmiş ise okadar fazla zarar vermez, yanından çıkacak diş onun yerine gelerek yerini doldurur. Şu halde, altı yaş dişlerini çektirmekten mütevellit zararları önle-mek için altı yaş dişlerini hiç olmazsa onbir yaşına kadar muhafaza etmek ci-hetine çalışmak, bunun için de çürümüş olanlarını derhal doldurtmak icap eder.

Altı yaş dişleri vakıtsız çekilmiş-lerse : Ön dişler arkaya doğru eğrilir-ler, dudakların o tarafa tetabuk eden kısımları da içeriye doğru çıkar, çocu-ğun o çenesinde bir inkişaf durgunluğu husule gelerek çirkin bir tenazursuzluk meydana çıkar.

Diş Tabibi
C. Hulusi Bulak

SANA BENDEN.

- Seni seviyorum dedim de güldün,
Sözüme bir lahza kanmadın gibi ;
Nihayet ayrılık başladığı gün
Adımı şöylece anmadın gibi !

Hangi bir hâtıra bu kadar acı ,
Bir ömür sürdürdün ki tam maceracı,
Ellere dost dedin, bana yabancı
Daha uslanmadın, kanmadın gibi !

Her ömür sonunda bir kuru yaprak ,
Şimdi biraz gel de şu aynaya bak :
Kızıl saçlarında başladı mı ak
Seni ağlatacak her kadın gibi !

1333

Rifat Necdet Evrimer

**Dağlara
Maniler**

Dağlar, hey namli dağlar,
Başları gamli dağlar!
Su olup içinizde
Akayım çamlı dağlar..

Gönlüm bir dağ arıyor :
Ufukları yarıyor,
Sonunda ışık gibi,
Bir âleme varıyor.

Yalan değildir orda
Yalan olanlar burda.
İnsan yanmaz dururken
Ne alevde, ne korda.

Kılavuz olun dağlar
Görünsün ah o bağlar!
Oraya varmazsanız
Kalbim size kin bağlar .

Dağlar, yol verin bana.
Gideyim o vatana.
Yarın verdiği sudan
İçeyim kana kana!..

H. T.

BAYRAK

Fecir süzölmüş gibi sonsuz mavi göklerde,
Gururla dalgalanır, dalgalanır bayrağım!
Göremezsem yüzünü düşünüyorum bir derde;
Görürsem nerde onu içimden kucaklarım!..

Hür ülkemde ülküyle dalgalanan bayrağım,
Kalbimde heyecansın ve kirpiklerimde nem!
Yıldız açık bahtımdır, hilâl sevgiden ağım;
Yoluna adanmışım şu dünyada varsa nem...

Hakkı Tuncay

GECELER...

Gözlerde tatlı uyku, gönüllerde sevgidir,
Sabah uykularında rüya olan geceler...
Saadetten bunalan insanların zevkidir;
Gizli hakikatlerle taşıyıp dolan geceler...

* * *

Yalnızlık acısını bağrımıza doldurur,
Ömrümüzü peşinden sürükleyen geceler...
Günün ışıklarını kollarında soldurur;
Tükenmiyen dertlere, dert ekleyen geceler...

* * *

Duygularda şüphenin şimşegini çaktırır,
Rüzgârın ninnisini fısıldayan geceler...
Heyecanlar çektirir, ufuklara baktırır,
Yorgun bir gönül gibi hisıldayan geceler...

* * *

Ey geceler, geceler. Özlediğim geceler,
Hepiniz aynı renk ve biçimdeki geceler...
Dönecek son yolcuyu gölediğim geceler,
Işıklı, güzel olan içimdeki geceler...

KRİZANTEMLER...

Yapraklar dökülürken, çiçekler ölürken, hazin ve mâtemzede tabiatın solgun, dudaklarında, çılgın ve buhranlı bir kahkaha gibi, bu mevsimde renk renk açan Krizantemlerin neşesi, sokakları dolduruyor; her sabah geçtiğim yollardan, ilk doğan güneşin aksettiği taze çimenlerden, caddeleri süslüyen muhteşem camekânlardan, beyaz, pembe, mâi, eflâton renkleri taşıyor; yaprakları dökülen, çiçekleri ölen hazin ve mâtemzede tabiatın solgun dudaklarında, yeni bir bahar doğuyor...

Fakat bu baharın, ne gül gibi, bülbülün yüreğinde bir damla göz yaşı olan aşkı, ne Yasemin gibi ruha vuslat heyecanını tattıran baygın kokulu çiçekler var!... Islak gecelerden topraklara sızan zehir damlaları, hayat zerreciklerini gizli bir hastalık gibi yiyor; karlı dağlardan esen dondurucu rüzgârlar, bir ecel gibi yaprakları döküyor; çiçekleri kurutuyor; hayata karşı son bir tebessüm gibi, dudaklarında Krizantemler açan bu mevsimin baharı da ölüyor...

Herkeste bu aziz ölünün hatıralarına karşı acı bir hüznün var. Sevgililerine yaz aşkının rüyalarını taşıyan genç kızlar, geçmiş günlerin saadetini düşünen dul kadınlar, yüreği hasretle sızlayan alil ihtiyarlar, her sabah bu yoldan geçiyorlar; ömü azalan güneşli sabaha, bu mevsimde açan renk renk Krizantemlerden taşıyorlar; tıpkı ölümden evvel gelen şifa gibi, herkesin yüreğinde garip bir tevekkül var. Kimse ölümlü dünyada ya-

şadığının farkında değil...

Cenazeden dönenler, nasıl yüreklerinde bir borç ödemiş gibi hafiflik duyarsa, kış gelince bu acı dincecek, geçen yazın hatıraları uzun ve karanlık gecelere gömülecek, herkes gözlerinde, yeni doğan bir güneşle ikinci baharı bekliyecek. Fakat bu âlemden, insanlar gibi mevsimlerin de ömrü o kadar az ki, günler ekseriya bir hatıra bırakmadan gelip geçiyor; hayat, ışısız ve rüyasız bir gece gibi, gün batarken doğuyor; güneş çıkmadan ölüyor...

Hayatımda ilk gülün açtığı sabah ile son yaprağın düştüğü bu hüznü sonbahar akşamlarına kadar, mevsimlerin hatırasından, yalnız şu ölü toprakların üstünde, hayata karşı son bir tebessüm gibi gülümsiyen Krizantemler yaşıyor; gözlerimi aldatan renkleri, bana gülün leylâkın, yasemin ve menekşenin doğduğu bahar sabahlarından sevinçli hatıralar getiriyor. Fakat ne renginde gülün leylâkın canı, ne kokusunda yasemin ve menekşenin baş döndürücü zevki ve lezzeti var...

Billur vazoların, süslü camekânların içinde, boyalı bir kadın çehresi gibi sahte ve cansız duruyor; tabutların üstüne konan sun'i çelenkler gibi insana ölüm ve ayrılık hissi veriyor.....

— 20 İkinci teşrin 923 —

« Cihangir »

Dr. CEMİL SÜLEYMAN

İrkimin Kızına...

El, ayak çekilmiş!.. Yorgun şehir; bütün tabiğat gibi susmuş. Damlar; şüpheler sayıklıyan karaltılarla uzakta adeta sinmiş!... Engin gecenin derinliklerinden şimdi uzanan bu mehtap; usul usul denizleri öper. İssiz ormanları, karlı yüksek dağları anlaşılmasız sırlarıyla sihirlerken ben de seni düşünüyor, senin kalbime hükmeden tılsımlarını çözmeğe çalışıyorum!..

Bu karanlık çevreli örtünün mehtap ışıklarıyla tüllenen altında ve sanki sevdalar sunan ayın şu nurlu koynunda; yavaş ağır nefeslerle uyur gibi duran denizlere baktıkça, senin dalga dalga dökülen saçların arasından o gül yüzünü görür gibi oluyorum!..

Bilirim ki şimdi sessizliklerin enginlerinde uzanıp giden denizlere etek etek dökülen bu ışıklar; benim gibi tılsımlaşmış ayın vücudundan saçılan sevda sağnaklarıdır. Fakat benim sarılı bulunduğum karanlıkları aydınlatan ve bana; şimdi bu mehtabı da bir şiir yapan, o senin; beni huzurunda her zaman secdeye kapandıran nurdan pâk, gümüşten de ak yüzündü!... Vallahi füsunun haliki hüsnün olmasaydı; şimdi ben bu mehtabın sırlarını farketmeyecek, belki de bir hiç gibi bu âlemden nasipsiz geçip gidecektim!..

Yemin ederim ki varlığının mabedinde hüsnünden kasideler, cazibenden naitlar okumasaydım. şimdi ben; bu hudutsuz tabiğatte Tanrının yarattığı çiçeklerden, o güllerden, sümbüllerden birşey anlıyamıyacak. bütün bu âlemin güzellerinden, güzelliklerinden haberdar bile bulunmıyaktım!..

Benim için o zaman; bu güneş, bu ay ve hudutsuz varlıklarıyla parlıyan o yıldızların gökte teşkil ettiği muhteşem alay, ışıkların menbaı değil, karanlıkların fıskırdığı kaynaklar olacaktı. İşte o zaman; bütün bu güzel şeyler ve hududu olmıyan bu sevdalı güzellikler; derin meçhuliyetlerde bir taş gibi katı, bir buz gibi soğuk, bir diken gibi müziç olacaktı!.. O vakit hayat; bir yığın taş taşımaktan da azapkar göz; dikenlerden dikenlere çarpan bir günahkar. his; bunların altında bedbaht bir itaatkâr olacaktı!..

Fakat oooh!... Şükür sen doğdun, bu doğuşunla âleme nezaketler, zarafetler, bunlardan da ince hisler, temiz duygular getirdin!... Sen gelmeden bütün tabiğat bir mezarlık gibi sessiz, bir taş gibi hareketsiz ve mutlak ki tasa varlığında neş'esizken; şimdi senin gülümseyişlerinden var olan bu gözlerimle görmüş gibi bilirim ki, Afrodit; o ak vücudu-

nu yıkadığın sulardan, venüs; o gümüş tenine sürdüğün kokulu sabunlardan yaratıldı! Her zaman bir mabuda eğildiğim hissiyle huzurunda Allahı işhad ederek söylerim ki, Salome; o sedef tırnaklı ayaklarıyla bastığın yerden, Kleopatra; o pembe topuklarıyla çiğnediğin çemenden vücut bulurken terinden bu âleme güller döküldü, kakkahadan bu fezada bülbüller kanatlanıp uçtu!

Oooh!.. Bak şimdi her yer, her köşe gülüyor!.. İşte koskoca kubbeye hudutsuz deniz ve ta uzaklarda yığın yığın karlı dağlarla gümüşten birer ırmak olan dereler taraf taraf gülüyor!.. Şimdi, bu mehtabın şiirler yaratan ilhamlarıyla gözlerimin nurdan ufuklarında, hayalimin tılsımlı ışıklarla kaynaşan enginlerinde; sen de ayrı bir mehtap oluyor

ve hislerimin genişliklerini o eşsiz füsununla bir kat daha füsunkâr kılıyorsun!..

Hayat; bak şimdi bir bahçeden de ferahlı. Gözlerim; talilerin müjdesinden savrulan sevinçlere şahit. Hislerim; engin neşelerimin bin sevdalarla kaynaşan ufuklarında, her an başka bir taravetle açılan çiçeklerinden demetler yapmakta ve sana gülümseyişlerle uzatmaktadır!..

Uyu; ey ırkımın güzel kızı uyu!... Şimdi bu sakin ve sessiz saatte ve bu altınla ipekten örülmüş mehtapta; bin türlü rüyalar içinde sinmiş duran o evler ve teneffüs bile etmek istemiye bu hulyalı denizler gibi sen de benim gönlümün çiçeklerinden dalga dalga dökülen sırlar altında uyu!..

N. Korkusuz

Sigorta hakkında

Memleketimiz geçen ay içinde Ulusal Ekonomi bakımından çok mânalı günler yaşamıştır. Bu mânalı günler, hükümetin ekonomik bir mesele hakkında ihtisas sahiplerine, bu işde ilgili olanların fikirlerine muracaat etmiş bulunmasıdır. Halktan sorulan bu ekonomik mesele 1143 numaralı sigorta kanunu üzerinde yapılabilecek değişikliğe dairdir.

Bu muracaatın ekonomik sahadaki ehemmiyetinden başka, hükümetin bir kanun projesinde halkın reyini alması, demokrat bir idareyi tebarüz ettirmesi ve nihayet bir tarakki hamlesi olması itibariyle de ayrıca dikkate şayan bir hadise sayılır. İşte bu mühim hadiseyi vesile yaparak sigorta mefhumu üzerinde birkaç satır yazmayı faydalı buldum.

Sigorta nedir? İktisatçılara göre sigorta; evvelden hesap edilemiyen fakat gelmesi ihtimali bulunan zararları ödemek için kurulan teşekküllerdir. Bütün ekonomik işlerin gayesi kâr olduğu muhakkak ve tabiidir. Fakat her zaman tehlike ve zararlarla karşılaşmak da o kada tabiidir. Hiç hatır ve hayalde yokken birçok mallar yanar, yıkılır, batar

hatta can bile birçok tehlikelerle karşı karşıyadır. Hastalanır, bir kazaya uğrar ve nihayet ölür.

Hulâsa : Hayatta can, mal her an tehlike ile karşı karşıyadır. İşte bütün bu zararları ödemeyi üzerine alan sigorta teşekkülleridir. Zamanımızda bu teşekküllerin ödedikleri zararların nevileri o kadar çoğalmıştır ki.

Bir tüccar menkul veya gayrimenkul mallarına gelecek herhangi bir zararı, bir nakliyecinin nakil vasıtalarına gelecek herhangi bir tehlikeyi, sigorta ettirdiği gibi, bir viyolonist şöhretini temin eden parmaklarını, bir boksör yumruklarını, bir atlet artist kendisini dünyaya tanıtmış olan herhangi bir azasını ve nihayet (Amerikada) doğan çocuğun yaşayıp yaşayamayacağından, erkek veya kız olacağı, bir pazar gününün yağmurlu veya yağmursuz geçerek gezmekten mahrum edip etmiyeceğine kadar her hadise sigorta edilebilmektedir.

Yine bu teşekküller insanlara gelecek herhangi bir kazayı sigorta etmekle kalmıyarak hastaları hususî doktorlarıyla tedavi ettirmek, seyahata çıkanları bindikleri vasıtalara göre sigorta etmek gi-

bi birçok işleri de üzerlerine almış bulunuyorlar. Hulâsa : Bu teşekküller hayatta karşılaşmak ihtimali bulunan bütün zararları himayelerine almışlardır. Bu teşekkülleri daha genişletecek olursak adı sosyal sigorta olur. Memur veya işçi sınıfına giren her fert bu nevi sigortanın temin ettiği haklardan nasibini alır. Birçok ecnebî memleketlerde bir fabrikanın memur ve işçisi maruz kalacağı kaza ve ölüm tehlikesine karşı sigorta ettirilmesi kanunen mebburî tutulmaktadır.

Memleketimizdeki sigorta vaziyetine gelince : Bu teşekküllerin faydaları henüz lâıyık vechile anlaşılammıştır. Bu itibarla sigorta çeşitleri de yangın, nakliyat, hayat, kaza olmak üzere birkaç neve inhisar edip kalmış ve bunlar da lâıyık oldukları hacmi bulamamışlardır.

Türkiyede ilk sigorta şirketi 1869 da kurulan İngiliz yangın sigorta şirketidir ki; bunun da teşekkülüne sebep yine bu tarihte İstanbulda vukua gelen ve beş milyon liradan fazla zarar getiren bir yangındır. O tarihte kurulan bu şirketin teessüsünden bugüne kadar 68 yıl geçtiği halde faaliyeti mevzii kalmış lâıyık olduğu kadar yayılamamıştır. Bu-

nun sebepleri çok olmakla beraber en başta bir ecnebi sermayesi oıuşu ve bilhassa bu sermaye üzerinde Osmanlı idaresinin bir kontrol temin edememiş bulunmasıdır. İşte Cumhuriyet İdaresi Ulusal ekonominin her sahasında olduğu gibi bu işe de elini uzatarak bunları millileştirmek ve üzerlerinde tam bir kontrol temini yolunda adımını atmış bulunuyor. Bu adımda ilk iş 926 da mükerrer sigortayı kurmak olmuş. bugün de 143 numaralı sigorta kanununun hükümlerini daha şumullendirerek kat'î bir kontrol temin edecek kanun projesini hazırlamıştır. Bu proje ile şirket kapitaleri birçok kayıtlara bağlanarak sigortalıların hakları tamamıyla korunmuş olacaktır.

Bir sigortalının sigortacı tarafından taahhüt edilen bir zararı karşılamadığını görmesinin ne kadar acı olacağı meydandadır. İşte sigortalıyı böyle bir acı ile karşılaştırmamak mevzuubahis projenin varacağı ilk hedeftir. Bundan dolayı da her medenî memlekette olduğu gibi Türkiyede de sigortalanmak itiyadının edinilmesi ulusal ekonomik bakımından çok lüzumlu ve faydalıdır.

Ş. Altan

Hayat ve kitaplardan notlar.

Güzellik; tabiatın tam bir sıhhatidir.
Fragonard

Nakli siyasetle mevkilerini tahkime uğraşanlar, daima zayıflarlar.

Size ilk suali « Ne var, ne yok » olan bir adamın, ihtiyaç duyduğu şey : Dedikodudur!

Her fikre saygı lâzımlı! Yüzü çirkin olan adamın içi cevher olabilir.

Bazı insanlar vardır ki mevki liyaketini, kendilerini medhette bulurlar. Zavallı gafiller!

Bizim en çekineceğimiz adam; herkeşe dost olandır.

Kalbin sustuğu yerde zulüm ayakta-
dır.

Kendisinin yapamadığı fedakârlıkları başkalarına tavsiye eden sadece mağrur bir budaladır!

Himaye bekliyen adam, aczine mağ-
luptur.

İki el bir baş için değil, eller başlar içindir.

Mes'uliyetten ko.kan, mes'uliyet tah-
miline çalışır.

Gazeteyi omuzdan okuyan da bir
parazittir.

Bir erkek, hüviyetini kadın meclis'inde izhar eder. Herşey zıddıyla anlaşıldığı gibidir!

Dostluklar şimdi zaman ile ölçülüyor. 24 saatlik, bir haftalık, bir aylık, senelik dostluklar gibi!

Diyorlar ki beş kişilik bir kadın meclisinde mutlaka iki taraf vardır.

O kadar yazdım ki yazdığımı yazamadım!

F. N.

MUSİKİ

Biraz musiki tarihi, biraz da kitabiyat..

Millî tettebulerde merhum (Rauf Yekta) nın Türk musikisine dair tettebuler başlığı altında çıkan değerli yazılarını yirmi küsur sene evvel görmüştük. Bu yazılarıyla üstat; Türkün muski tarihini ilmî temellere istinat ettirirken Alman musiki âlimi (Kizveter) e de c.vap veriyordu.

Kizveter : (Arapların musikisi) adında eseriyle Türklerin musiki kabiliyeti olduğunu, hicretin 500 tarihine kadar musiki eserleri Arapların yarattığını ortaya atmıştı.

Rauf Yekta hicretin sekizinci asrı musiki bilgini (Abdülkadiri Merağî) nın (Zübdetüledvar) ismindeki kitabıyla Kizveterin bu yanlış tezini çürütmekle kalmamış. Osmanlı Türklerinin musikile alışkanlığını da garplıların dediği gibi Dördüncü Muradın devrine değil daha uzaklara uzatmıştı.

Garbın musiki tarihçileri garp Türklerinde musikin yayılması Dördüncü Muradın Bağdadı fethinden sonra başladığını oflak prenslerinden (Dimitriyos Kandemir) in Osmanlı tarihinde Bağdat Fatihî Murada ait bir hikâyesinden çıkarmışlardı. Bunun da doğru olmayacağını Rauf Yekta hicretin dokuzuncu asırda Yıldırımın oğlu Musaçelebi adına (Ahmet oğlu Şükrullah) ın telif ettiği bir musiki eseriyle ispat etmek istemişti.

Benim bu bahsa karışmam şark musikisine ne amelî ilgimden, ne de nazari, derin bilgimden doğma bir isektir. Yalnız Rauf Yekta; Kandemirin hikâyesinden alınan düşüncenin ilmî değer taşımadığını Ahmet Şükrullahın Türkçe yazılmış eserile anlatmasından kitabın musikiye dair taşıdığı bilgi musiki alâtının yapılış ve kullanımından ibaret olduğunu anlıyoruz.

Eseri tanıtan üstat; bize eserin şark musikisindeki teknik cepheyi de ihtiva ettiğini açmamıştır. Şark musikisinin kendine göre teknik taraflarını da garp Türklerinin bildiğini Ahmet oğlu Şükrullahın eserine tarihçe yakın bir eserle bildirmeyi gerekli buluyorum.

Evet merhum üstat hicretin dokuzuncu asrında Türkçe yazılmış başka bir musiki eseri gördüğünü söylemiş, fakat tarihini daha eski gördüğü Ahmet oğlu Şükrullahın kitabı bizi bırakmıştı.

Ben burada sayın okuyucularımıza sunacağım kitap 440 sene evvel Türkçe yazılmış (Tezyinülelhan) adını taşıyan bir musiki eseridir. Kitabiyat bakımından bu eseri tamamiyle tetkik edemeyeceğim. Yanımda ne Kâtip Çelebinin (Keşfuzzunun)u ne de başka bir eser vardır. Müellif ise adını saklamıştır.

Yalnız; müellifin çok kuvvetli Arapçası olduğunu kitabına yazdığı Arapça hutbeden anlamaktayız. Osmanlı bilginleri içinde Arapça üslupta en yüksek (Ebus-suud) bu hutbeyi görmüşse parmak ısır-
mıştır, diyebiliriz.

Bayezit, Yavuz, Kanunî devri bilgilerini Nişancı paşa tarihinde inceleyen içlerinde üç padişahın devrinde yaşamış musiki ile ilgili bilgin Amasyalı (Hatip Kasım oğlu Muhiddin) i buluyoruz. Nişancı bunun ölüm tarihini göstermemiş, Kastamonulu olduğunu söyleyen (Osmanlı müellifleri) müellifi, merhum Tahir bey, Muhiddinin 901 de öldüğünü söylemektedir. Eserde yazılı tarih Muhiddinin yaşadığı tarihle uygun düşmektedir. Biraz ziyat olsa da (tezyinülelhan) kendisine maledebiliriz.

Bu kitapta hakim fikirler filozof (Fa-

rabi, İbnisina, muski âlimi Safiyüddini Ermevi) nindir, Farabi, İbnisina tariflerde anılırken müellifin her sayfada başlıca başvurduğu bilgin Ermevidir.

Eni 16, uzunluğu 20 santim, herbiri 11 satır, 114 sayfadan ibaret olan bu kitap, yanılmıyorsam çağında klasik bir eserdir. Bu kitap bir mukaddime, üç makale, bir hatime üzerine kaleme alınmıştır, kitabın mukaddimesi (Müellifin tabiriyle diyelim) musikinin tarifi, tabiiye ve riya-ziyenin mebadisi, makaleiülâ, taksimi te-satın ve eb'adi mülâyimenin, makalei sa-niye elhani meşhurenin, makalei salise ikai mütedavilenin, hatime musiki fevâidi şerifesinin beyanındadır.

Adını sunduğum eser gibi henüz elde edilemeyen Türkçe yazılmış musiki kitaplarımızın varlığına gözünü kapamıya alış-kın garp musiki tarihçileri; Osmanlı Tür-lerinde musikinin yayılma başlangıcını hicretin 1047 sinde Bağdatın fethinden dönerken Dördüncü Muradın İstanbula getirdiği (Şahkulu) isimindeki İranlı musiki bilginine malediyorlar.

Adı geçen tezyinülelhanın elimdeki yazma nushasında gördüğüm yazılış tarihi hicretin 914 dündür. Demek Bağdatın fet-hinden 133 yıl önce Türk medreselerinde musiki bilgisi bulunmakta idi. Pek tabii-dir ki : 914 te Türkiyede musikinin yayılma tarihi tutulamaz. Türkün bedii duy-gularıyla yaşadığı varlık karşısında birkaç rakamı alan tarih birler hanesini aşamaz, bizler bu vesikalarla Avrupa musiki ta-rihçilerinin diktikleri yersiz sınırları söküp atıyoruz, hudut çizmiyoruz.

Bu tarihçilerin hayreti çeken düşün-celerinden birisi de, şark musikisine dair eserleri yaratan önce Araplar, sonra İran-lılar imiş, demeleridir.

Bunlar Arap müelliflerinden (Elkendi) den başka Türkün musiki bilginleriyle

atbaşı bir yürüyecek kaç bilgin götere-bilirler ?

Farabi, İbnisina, Abdülkadiri Merağı, Safiyyiddiniermevi benzersiz birer Türk filozof ve musiki bilginleridirler. Fatihin muasırı Abdürrahmani Camî İranlı göste-rilecekse bunun da su getirecek yeri yok mudur ? Camî Horasanlı olursa han-gi ulusun malı olacağını unutmak "Söyle-mek yarasırsa, biraz da Horasanlılık olmaz mı ?

Bu mevzuu Balsagonlu Yusuf Haei-bin (Kudaktu bilik) isimli Türkçe yazıl-mış manzum, edebî eserinin adından bah-sederek kapıyaçağım.

Hicsetin dördüncü asrında yazılmış bütün İslâmî fikirlerle dolu bu eserin adı Türk musikisinin 366 kökünden biri olan «Kudatku» dur. Kök sözü Türk musiki-sinde makam karşılığıdır. Bilamişi bildir-mek yoluyla olsa da kendimi alamıyorum. Bir zamanlar bize (Kudatku bilik) bahtlı olmak ilmidir dedikleri gibi bu (Kudatku) değil (Kudatğu) dur diye bir takım mü-nakaşalı yazılar okutmuşlardı da . . .

(Abdülkadiri Merağı) nın "Camiülel-han" in Farisi aslından Türkçeye çevirdi-ğim şu parçayı görelim :

(Türk musikisi köklerinin çoğu beşli-dir. Bir takımı da remel [üzeredir. Kudat-ku kökü de mütekarip üzerinedir.) Ab-dülkadiri Merağı demek istemişler ki Tür-kün musiki köklerinden bir kısmı Arabın aruzundaki remel bahrına uygundur. Ku-datku kökü arazun mütekarip bahrını an-dırır. Mütekaribin aruzda metodu dört (Feulün) dur. Fikret meşhur yağmur man-zumesini bu vezinle yazmıştı. Firdevsi şehnamesini, Sadî Bostanını bu vezinle yazmışlardır. Yusuf Hacıp de kudatku köküne uygun olan vezinle nazmettiği kitabın adını (Kudatku bilik) koymuştur.

Mustafa Cansızoğlu

İçtimai tedkikler

İNAN

— Geçen sayıdan devam —

Devlet kuvvetlerini ellerinde tutan ve bütün bu kuvvetlerle saklanmaya, korunmağa ve nihayet müstekreh varlıklarını indelhace müdafaa etmeye çalışan bütün zalim ve müstebitler ne yaman cinayetler işlediklerini tamamen bildikleri içindir ki, aldıkları bütün iblisane tedbirlere rağmen her an müteğakkız, her vakit kuşkuda ve firare hazırlıklıdır. Onlar zahiren saltanat ve deb-debe içinde görünürler. Fakat iç yüzle-rinde en hacil ve en rezildirler. İşledik-leri cinayetlerin havf ve dehşetler ve-ren cezasından her dakika titreyişler.

Hürriyetin geniş ve engin Türk di-yarlarında ilâniyle beraber bu alçak mücrimlerle pençeleşmek, seller gibi kan'lar akıtmak, derin ve haklı bir hın-cın, şahlanmış bir intikamın zevkiyle nice hanümanlar söndürmek mümkün iken ihtilâlciler bu yolu tutmadılar. Asil ve âlicenap Türkün bu muzaffer yeni ina-rı, ne öyle İngilterede ve ne de Fran-sada olduğu gibi korkunç ve kahtane değil, yurdun her tarafında âdilane, her bucağında rahimane yayılıyor, sey-yatından ürküp kaçanları takip etmi-yor, sıkışıp kaçamayanları engin bir merhametin kucağına al-yor affediyor, en baştaki zalim hükümdara bile tahtı-nı bırakıyor, yine onu saltanatında ipka ediyor. Hasılı yurd üzerinde kardeş ka-nı dökmekten tamamen hazer ediyor ve yepyeni bir sevgi, sımsıcak bir vatandaş-lık tesis etmeğe çalışıyor.

Dünya bilir ki İngilterede yeni ina-rı hesapsız ölümler getirmişti. Fransada onu Giyotin bekliyordu. Fakat Türki-gede yalnız şefkatın kucağında, yalnız sevginin kollarında doğmuştu. İnkılâbın iç ve dış komiteleri işte bu inscânî ve medenî mefkûre ile birleşerek bütün dünyalara en parlak bir örnek olmuş-lardı.

Türkiyeyi aralarında taksim etmek isteyen haricî düşmanların iğva ve ifsa-diyle azlıklara ait ve dağlarda ya hür-riyet, ya ölüm haykıran ve kardeş kanı içe içe gözlerine vahşetler dolan, toz ve topraklı saçları omuzlarına basan kor-kunç çeteler; Türkün bu engin şefkati önünde şehirlere koşuyor, köylü ile şe-hirli kucaklaşıyor, hocayla papaz öpü-şüyor, bir görülmemiş saffet, bir duygul-mamış sevgi bütün bir âlemi mebhut ve hayran kılıyordu. Birkaç müstebidin dökülen pis kanından başka hiç kimse-nin burnu kanamadan yapılan bu inkılâp günlerle, haftalarla, aylarla bayram-ları vesile olurken hudutsuz bir hürri-yetin içinde bütün gazeteler yazı yazdı, bütün fertler serbest konuştu, millet hiçbir müdahale olmadan kendi seçtiği vekillerini İstanbula, Millet Meclisine (meclisi meb'usan) gönderdi.

O Millet Meclisi ki 1203-1877 denberi kapıları mühürlenmiş, tozlar, topraklar içinde ve saltanatın süngüsü altında tam otuz bir sene fasılasız ka-palı kalmış, o Millet Meclisi ki adeta gözlerini açmak isterken sultana siper

alcınların süngüsüyle gözleri oyulmuş, nefes almak isterken istibdadın pençesiyle boğazı sıkılmış, otuzbir yılın bütün devamına kapkaranlık ve sessiz bir mezar hayatı geçirmiş, kasvet veren bir zından çehresiyle matemler sayıklamıştı. Fakat şimdi onun mührü yeni inanın muzaffer elleriyle koparılıp atılmış, kapıları tekrar arkalarına kadar dayanmış, otuzbir yıllık toz ve topraktan temizlenen kucağı mebuslara yeniden açılmıştı.

Bu zamana kadar günahlarının korkusuyla sarayından çıkamıyan müstebit hükümdar; şimdi açık bir arabanın içinde; mürüvvetlerine sığındığı halkın arasından ve İstanbul sokaklarından geçti. Karaköy köprüsünü aştı, Ayasofya meydanında (Mebusan sarayı) nın tarihi kapısında idi, saltanat locasında ve millet vekillerinin huzurunda tam bir suçlu çehresiyle oturdu.

Şimdi eski inanın; cehlin, taassubun, kadrin, cibrin mümesili ile yeni inanın; nurun, irfanın hakkı hakikatin mümessilleri karşı karşıya oturuyorlardı. İki tarafta da en şedit bir hegecan ruhları bulutlandırmış, vücutlara buzlu raşeler yağdırıyor ve sanki, kâh garaz ve hiddet, kâh afvü mehamet hisleri gizli gizli çarpışıyor, cenk ediyordu,

Ne yazık ki; uradan aylar geçtikçe yeni inanın devlet işlerinde çok acemi bulunan mümessilleri; hudutsuz engeller önünde bocalıyor, istibdadın o eski ve maruf kozlarına, ihtiyar kurt Kâmil paşaya ve çok sinsî, hasud Sait paşaya hâlâ sadaret - başvekâlet - koltuğunda dramlar, komediler oynatıyor, kendi güç kuvvetleriyle devlet başına geçme-

mek hatasına düşüyorlardı. Kâmil paşa Sait paşanın hasmı canü şanı, Sait paşa Kâmil paşanın adavü biamanı iken koca devlet bu ruhların icraatıyla nasıl yürüyebilir ve nasıl terakki hamleleri yapabilir? Babıaliye kurulan o sadaret sahnesinin bu iki ihtiyar ve hırsı piri ile gözleri kararmış artisti; devletle beraber vatani, milleti hergün biraz daha uçurumlara sürüklerken ittihadü terakki komitesi gençliği ve tecrübesizliği, kısmen de cehli yüzünden iktidar mevkiinden yıkılarak yüz üstü düşmüştü.

Bir gün İstanbulda ittihadü terekkinin, devleti idareye çalışan kuvvetin, istinatgâhı ve hürriyetin saltanat merkezinde muhafızı bulunan yegâne kuvvet, avcı taburları isyan ettiler. Birdenbire İstanbulun dört yanını saran ve kara kuvvetin baş kaldırmasına vasıta olan bu asker isyanı; lü'ün birinci orduya strayet etti. 31 mart 1325 gece yarısında patlayan silâhlar şehrin her köşesine dehşet salarken kışlalarda bulunan, evlerinde uyuya genç ve mektepli zabıtları öldürüyorlar yani; eskiler yenicilere ölüm savunuyorlar, her yerde nur ve irfan ocaklarını söndürerek zulmetlere ön veriyorlardı.

Ne istediklerini bilmeyen bu isyancı askerler; başlarında sürü sürü softalar, şeyhler, dervişler sokaklarda alay alay geçiyorlar, Ayasofya meydanında, meclisi mebusan sarayının önünde toplanıyorlar ve muhtasıl «Şeriat isteriz» avazeleriyle meclis koridorlarını tehditlerle inletiyorlardı.

N. Korkusuz

— Devam edecek —

AHLÂK

Ahlâk ve medeniyet

Yazan : Asen Prahov

Çeviren : M. Yalçın Tuna

(Geçen sayıdan devam)

Bütün söylenenlerin hepsinden açık olarak görünüyor ki, medeniyetin bütün kolları; İlimler, sanatlar, din, hukukî esaslar ve hükümet hayatı ahlâktan doğuyor. Yuhut da ahlâk medeniyeti yaratmak için ona tamamen tesir ediyor. Medeniyeti yalnız ahlâk sahibi bir ulus ve ahlâktan kuvvetli bulunan bir ulus yaratabilir. Ahlâksız uluslar bir kalabalık, koran çete, yol kesici olmakla netice itibarıyla da, başka uluslar tarafından da esir edilmektedir. Çingenelerin çok zayıf moralları vardır. Aşikâr ki, hiçbir zaman kendi medeniyetlerini yaratamayacaklardır. Kendi medeniyetlerini yaratan ulusların, kendi moralları varmış. Bilhassa ahlâk formaları, bu da herşeyden evvel medeniyeti yaratmak için tesir göstermiştir. Yarattılan medeniyetin hususiyetleri, moralin hususiyetleri ile her vakit mütenasip ve verilen ulusa da lâıykılmış.

Ahlâksız medeniyet yaratılmıyacağı şu aşığıdaki izahattan

da anlaşılacaktır. Batan eski medeniyetler, kendi batışlarında ahlâkın (morale) i itibarıyla büyük bir sukutla fariktir. Eğer ahlâksız medeniyet kurmak mümkünse, izahatsız meydana çıkıyor ki, ahlâkın harabından sonra niçin medeniyet kendisi de harap oluyor. Ahlâkın boşluğu ile medeniyetin tekâmül edeceği eğer doğru olmuş olsaydı, aynı medeniyet (Morale) in sukutu ile de tekâmülüne devam edecekti. Lâkin biz görüyoruz ki, moral mahvolduğu gibi medeniyet de mahvoluyor. Medeniyette harap oluyor. Ahlâki moralsız medeniyet yoktur.

Bir ulus medeniyet yolu üzerinde medenî varlıklar yaratmağa başlayınca, dışardan medenî kıymetleri olan şeyleri getirmeğe başlamamalıdır. Çünkü, bununla o medenî olduğundan daha medenî olacak değildir. Bu gibi bir ulusun ilk işi; Bakışlarını ahlâka çevirmeli, herşeyden evvel de ahlâkı tasdik etmelidir. Çok tabii ki, buna da eğitim ile ulaşılabilir,

İşte burada bir ulusun medeniyetle kuşatılmasında eğitimin oynayacağı büyük rol görünmektedir. Eğitim ile de ahlâkan yüksek şahsiyetlerin yaratılması lâzımdır, Yine eğitim ile vatandaşlara sağlam ahlâkı ruh aşılmalı, bilhassa bu da her medenî vatandaşa bir temel olacaktır. Ulusumuzun yarını parlak olacağına inanıyoruz. Daha başka kelime ile biz şuna inanıyoruz ki, ulusumuz kendi medeniyetini yaratmağa muktedir olacak, biz de kendi inancımızla gençliğin şahsiyet evsafına güvenmeyip onun zekâsına, herşeyden evvel onun ruhî evsafına : Sebat, metanet, çalışkanlık, namuskârlık ve ilâh. gibi bunlara güveneceğiz. Bütün bunlar da ahlâkın vasıflarıdır. Biz ispat ediyoruz ki, medeniyeti ahlâk yaratıyor ve yaratacaktır.

3

Bütün bu söylenenlerden sonra aşıkâr ki, Ruso medeniyet ve ahlâkın imtizacı mümkün değildir gibi iddiada bulunması doğru değildir. Biz gördük ki, ahlâk medeniyeti yaratmağa tesir gösteriyor, lâkin biz şimdiye kadar yaptığımız muhakemelerde Rosonun medeniyet ahlâkı mahvediyor

yor iddialarına hiç bile dokunmadık. Buna delâil de, yüksek dehalı kimseler, bütün medenî insanlar her vakit ahlâkan sukut ediyorlar ve en nihayet de büyük medenî uluslar kendi medeniyetlerinin yüksek tekâmülünden ahlâksızlığa düşüyorlar. Hatta biz bu gösterilen delâili, medeniyetin ve ahlâkın bir semeresidir tezini izah ederek ispat etmek için belki bir kere de istimal etmedik. Lâkin bütün bunlar, aynı düşünceyi veriyorlar ki, medeniyet ahlâkın velev bir semeresi de olsa, evvel ve sonra yaratıldığı gibi ahlâkı harap ediyor.

Medeniyet hakikaten ahlâkın üzerine muayyen bir tesir icra ediyor. Fakat, o hiçbir hususta da harap etmiyor. Eğer ahlâk medeniyetin tekâmülüne tesir ediyorsa, velev ilk bakışta aksi de görünse, medeniyet te ahlâkın tekâmülüne tesir ediyor.

Misal olarak Roma imparatorluğunu alalım. O kendi büyük medeniyetini yarattı. Bu medeniyet de notice itibariyle hakikaten delillere kadar çıkan gayri insanî ahlâksızlıkla harap oldu.

— devam edecek —

AYIN HULÂSASI

Köyyolu – Halkyolu

İlkbahar geldi. Tabiğat bir "Çalışma sembolü", halinde her yerde renk renk fışkırırken, insanların buna aykırı, havasız köşelerde uyusuk durumlarını görmek ne kadar hazin!.. Burada tabiğatın ikazından anlamak istemiyenleri muhakkak cemiyetin harekete getirmesi lâzımgeliyor...

* * *

Türkiye Cumhuriyeti diğer umdeleleriyle beraber aynı zamanda halkçı ve devletçi olduğu için halk ile devlet arasında, eski zamanlarda görülmemiş bir anlaşma ve kaynaşmanın kök salması elbette çok yerindedir. Bu, vatan için - nerde olursa olsun - yapılması gerekli işlerde halk ve devlet el ele, başbaşa, kalp kalbe çalışacaklardır, demek olur.

* * *

Trabzonun sırtını dayayıp keyiflendiği tepeciği vardır. Ne yazık ki, bunun adı da, kendi de "Boz" dur. Burada "Bozluk, tabii değil, uyusuk, isteksiz zamanların, havasız köşelerinden saldıran tenbellik mikroplarıyla meydana gelen hasta bir renktir. Fakat yarının baharıyla eilâlanacak gözler, cemiyet elinin tabiğat fırçasıyla bura'arı yeşillere, morlara boyadığını görecektir ve o eli öpecektir.

* * *

Boztepe ağaçlandırılırken oraya giden yol da tamir ediliyor. Bu iş - köy yolu olduğu için - tarlasında çapasını, ekinini bırakıp gelen köylü yapıyor. Köylü bu işi, yol vergisi veya başka bir kanun borcu karşılığında değil, köyünün, vilâyetinin, vatanının yolunu yapmak için, hem de kendi gayretinin kendi tarlasında çok lâzım olduğu bir zamanda erinmeden, çekinmeden yapıyor. Halkçı devletin; devletçi halkı...

* * *

Düşünüyorum.. Devlet çalışıyor, "Boz," u yeşil yapıp bize tazelik vermek için. Köylü yolunu yapıyor, rahatça gidip bu tabloyu görelim için... Pekâlâ!.. Fakat bu yapılan yol köyyolu olduğu kadar "Hakyolu," da değil midir?.. Bu başbaşa didinme "Levhası, havasız köşelerde uyusmuşları kımıldatacak kadar bir heyecan taşıyor mu?

Gönül istiyor ki : Fidanı ormandan, köylüyü tarladan alıp "Bozu" yeşile boyamak için didinen el, havaya, ışığa ve çalışmaya ihtiyacı olan gençleri havasız köşelerden alıp haftada bir gün olsun köyyolunda—halkyolunda— vatanyolunda çalıştırsın... Özümüzü sözüme şahit tutabilirsek ne mutlu!...

Şinasi

Ülkü ve kültür hareketleri

İdman şenlikleri

19 Mayıs idman şenliklerinin bu yıl fevkalâde olması için şimdiden hazırlıklar yapılıyor. Köylerde teşekkül eden spor kulüpleri de şenliklere iştirâk edecektir.

Lise ihale edildi

Lise, mühendis Hasan Basriye ihale edildi, işe başlanıyor. Mayıs 1939 da inşaat bitecektir.

Üç. Umumî Müfettişimizin Sıhhati

Pariste sayın Bay Tahsin Uzer'e yapılan ameliyat muvaffakiyetli bir netice vermiştir. Sayın Müfettişimizin yakında döneceği memnuniyetle haber alınmıştır.

Nümune hastanesi ve Belediye Hali

Hastane ve Belediye halinin temel atma merasimi büyük bir kalabalık huzuriyle yapılmıştır. Halin temel hafriyatında, çok eski bir zamana ait köprü ayakları görülmüş ve Komünle'e ait gümüş paralar bulunmuştur.

Yeni ocaklar

Çarşıkapı, Pazar parti ocakları büyük törenle açılmıştır.

Halkevi faaliyeti

23 Nisan bayramı hazırlıkları devam ediyor. Temsil edilecek piyesle musiki parçalarının provaları yapılıyor. Amatörlerden mürekkep bir caz takımı teşekkül etmiştir. Mevcut Almanca, Fransızca, İngilizce kurslarından başka ilkokul öğretmenle ine mahsus bir musiki kursu açılmıştır.

Onbeş günde bir yapılan danslı aile toplantıları büyük bir rağbet görmekte, nezih bir şekilde eğlenilmektedir.

İçtimai yardım kolumuz haftada üç gün meccinî muayenelerini yapıyor. Ayrıca her ayın ilk cumartesi günü doktor, dişçi ve eczacılar birlikte toplanarak mesleki mevzularda ve bilhassa mahallî hastalıklar etrafında ilmi müşahabeler yapmaktadırlar. Bu ayın müsamesesinde Dr. Osman Kâmilin frengi hakkındaki bir tebliği etrafında münakaşalar yapılmıştır.

Yeni Halkevi binası, Taksim mezarlığının üst kısmında, Belediye tarafından verilen arsa üzerinde kurulacaktır. Plânları sayın Saylavımız Mithat Aydın tarafından yapılmaktadır. Gerek tunun ve gerek Halkevi karşısındaki binanın çatı tamiri ihalesini pek yakında duyacağız.

Spor kolumuz tarafından tertip edilen voleybol ve futbol müsabakaları devam ediyor.

Abone şartlarımız : HER YER İÇİN YILLIĞI (180) kuruştur

Müracaat yeri : Trabzon Halkevi : İNAN

Halkevi kitapsaray ve Yayın kolu tarafından ayda bir neşrolunur

Basıldığı yer : Yeniol Basımevi

Mes'ul müdürü : A. GÜNEL

KURUMU

TÜRK TARİH KURUMU

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/801787
DERGİLER İNAN : TRABZON HALKEVİ MECMUASI 8-9 (1938)
Markası: .MARKASIZ Bulunduğu Yer: - Konusu: TÜRKÇE

